

Pospíšil, Ivo

Nápaditý triptych slovenské rusistiky

Новая русистика. 2012, vol. 5, iss. 1, pp. 90-92

ISSN 1803-4950 (print); ISSN 2336-4564 (online)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/125503>

Access Date: 29. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

контекстах – от теологического видения до *stricte* земного, гедонистического, исходящего из чистой инстинктивности. Изабелла Малей показывает глубину взаимопроникновения противоположностей, иллюстрируя огромный диапазон любви, благодаря которой святыня вступает в телесность, а телесное блаженство переходит в сакрализацию.²

Автор верно демонстрирует динамику судьбы Эроса в средневековье, показывая ее на основе противоположностей. Противоположные элементы взаимодействуют друг на друга в ходе поиска, в жажде внутренней гармонии. Эта гармония является приоритетным элементом рассматриваемого труда, ибо существенным является уверенность в наличии двоякого концептуального единства в признаках, указанных в книге. С одной стороны, сплоченность, единство общих признаков символического российского Эроса, с другой, – внутренняя гармония динамической эпохи. В связи с этим можно констатировать, что показанный Изабеллой Малей Эрос в контексте научного дискурса о вопросах модернизма предстает как индивидуум.

Инна Панек

NÁPADITÝ TRIPTYCH SLOVENSKEJ RUSISTIKY

Muránska, Natália: *(Kon)texty ruskej literatúry*. Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, Filozofická fakulta, Spolok slovenských spisovateľov, Klub F. M. Dostojevského, Nitra 2010.

Slovenská rusistka Natália Muránska syntetizovala svoje príspevky, jež vyšly v letech 2004–2008 v nápaditý celek, který pokrývá tři okruhy vedoucí k pochopení ruské literatury jako celku, zejména její moderní vývojové fáze: problém díla M. Bulgakova ve vztahu k hermeneutice a postmoderně, žánrové mutace a problémy překladu, resp. translologie.

V první části triptychu s názvem *Na okraj bulgakoviády* autorka zkoumá možnosti hermeneutiky při analýze hlubinných vrstev textu, v tomto případě jejího oblíbeného objektu, románu Michaila Bulgakova *Mistr a Markétka*. Kriticky posuzuje „alternativní přečtení“ románu z pera A. Barkova, jenž význam románu vykládá jen z kontextu sovětských 30. let 20. století (vychází ze sémantické analýzy

² Изабелла Малей, Эрос в российском символизме (философия-литература-искусство), Издательство Вроцлавского Университета, Вроцлав 2008, с. 11–29.

Recenze

slova „Mistr“ a odkazuje jím k dobové služebnosti umění): to je ovšem hledisko velmi zúžené. S kritickým názorem autorky tu lze souhlasit v tom smyslu, jak to sama uvádí, tedy že vztahy textového pole románu a tzv. objektivní reality jsou složité a nelze je beztestně redukovat; na druhé straně však stojí tisíce stran spekulací, které dílo spojují s velkým množstvím textů a filozofických učeních, s různou, např. vegetativní symbolikou; z tohoto hlediska je mi bližší drsný schematismus, jenž román redukuje na dobovou satirickou a polemickou publicistiku – tyto rysy ostatně román opravdu výrazně má, a to více, než se tradičně myslí.

Dokládá to koneckonců i v tomto čísle NR publikovaná kapitola z knihy Sergeje Nikolského převzatá na počest autorových devadesátin, která na analýze Bulgakovy novely *Osudná vejce* ukazuje konstantní sklon ruského umělce k šifrování a jinotajům (persifláž Lenina a Řjnové revoluce jako nezodpovědného experimentu).

Autorka pokládá M. Bulgakova spíše za antipostmodernistu než postmodernistu (v souvislosti s jistými českými díly mluvím někdy o kvázipostmodernismu,³ ale to je přece jen něco jiného), čemuž by nahrávala jeho intencionální intertextualita v tom smyslu, že vytváří tzv. hlubinnou katarzi oproti postmodernistické hravosti a hře na život (s. 20). Jistá zdravá skepse provází autorku i ve vztahu k astrální symbolice tohoto díla.

Druhá část s názvem *K problematice slova a žánru* se zabývá různými žánrovými mutacemi, jak to autorka nazývá, a zasahuje tu i do žánrového posunu při překládání (*Psí srdce*). Kritický postoj má i k modernistické a avantgardní nedůvěře k slovu, např. v poetice Velimira Chlebnikova. Škoda, že si svou skepsi více neponechala i v kapitole o žánrových metamorfózách, resp. ohlasech Mistra a Markětky v básnické sbírce Renaty Putzlacherové *Malgorzata poszukuje Mistrza* (1996) a v Jany Štefánie Kuzmové *V noci je každá báseň Sova* (2007), jež je ohlasem knihy A. Červeňáka *Dostojevského sny* (1999). Sémantické spekulace jsou sice lákavé i ve významu vícenásobné palimpsestičnosti (to je označení – jako vše

³ Odkazují jen na dvě tři naše práce týkající se hlavně M. Viewegha: Roždenije srednejevropejskoj poetiki (F. Kautman – O. Filip – J. Zogata – M. Viewegh). In: Vzaimodejstvije literatur v mirovom literaturnom processe. Problemy teoretičeskoj i istoričeskoj poetiki. Materialy X meždunarodnoj naučnoj konferencii v dvuch častjach. Meždunarodnaja asociacija prepodavatelej ruskogo jazyka i literatury, Učreždenije obrazovanija „Grodenskij Gosudarstvennyj Universitet imeni Janki Kupaly, Grodno 2005, část 1, s. 79–91. ISBN 985-417-703-3, ISBN 985-417-702-5. Český kvázipostmoderní román: poetizace automatismu a zrození „nového člověka“ (*Případ nevěrné Kláry* Michala Viewegha). In: Retoriki na pametta. Jubileen sbornik v čest na 60-godišninata na profesor Ivan Pavlov. Fakultet po slavjanski filologii, katedra po slavjanski literaturi. Redakcionna kolegija: Bojan Biolčev, Valeri Stefanov, Kalina Bachneva, Panajot Karagjozov, Janko Bačvarov. Universitetsko izdatelstvo „Sv. Kliment Ochridski“, Sofija 2005, s. 498–504. ISBN 954-07-2101-6. *Lekce tvůrčího psaní* a kvázipostmodernistická poetika Michala Viewegha. Stil 4, Beograd 2005, s. 303–313.

v terminologii literární vědy – metaforické), k níž se genologie nemusí nijak zvlášť vyjadřovat, neboť na to má svá osvědčená, tradiční pojmenování, jako jsou ohlasy, reminiscence, citace, aluze (co jiného jsou známé básně F. L. Čelakovského? – a není v tom třeba hledat žádné složitosti) apod.: nyní se tyto jevy musí jen v daném případě konkretizovat a někdy je spojitost s pretexty jen volná či deklarovaná nebo lehce asociativní a je opravdu těžké najít nějaké hlubinné vazby, aby to nebyly spekulace dotvářené samotným kritikem; tedy neviděl bych v těchto – ještě tradičněji řečeno – „ohlasových“ dílkách nic zvláště výjimečného. Na podobné meziliterární a mezikulturní spojitosti v středoevropských souvislostech poukázala nedávno také Z. Vargová.⁴

Příhodné jsou *Translatologické variácie*, zkoumání různých překladatelských řešení, založených na příkladech ze dvou knih slovenské poezie přeložené do ruštiny (Голоса столетий, Moskva 2002; Из века в век, Mosva 2006); jde o básně Miroslava Válka a Lubomíra Feldeka, které přeložili různí básníci a překladatelé, mj. také Bulat Okudžava. Zde i ve studii kdysi uveřejněné v jednom brněnsko-viděnském sborníku ukazuje autorka na význam mimobásnické reality, která se do překladatelské strategie promítá. Ve studii *Translacia* alebo *Transformacia* zaujímá sympatický názor, že překladatel je spoluvůrce uměleckého díla, tedy asi v radikálnějším smyslu spoluautor.

Když čtu některá slovenská, ale i jiná translatologická a recepcionistická díla, mám neodbytný pocit, že se tu problematika překladu hyperbolizuje; to, co lze říci jednoduše a všedně, se říká barvitě, metaforicky, zaumným jazykem a s objevitelským patosem; pamatuji se, jak to kdysi na příkladech tehdy mladých badatelů sarkasticky komentoval např. D. Ďurišin, a to byl boom tohoto bádání teprve na počátku. Muránska je v tom přece jen uměřenější, oproštěnější. Jinak je to případ od případu: když někdo dělá totéž, není to vždycky totéž. Bylo by zajímavé se motivací této hyperbolizace a také tím, kdo se touto problematikou zabývá a proč, zabývat skutečně hloubkově a také tím, co se tím vlastně sleduje: jsou tu patrně důvody kulturní, národní, osobní, aspekt odborného a kreativního rozpětí a potencí autorů. Někdy jsou znovuobjevené věci jen odleskem toho, co se kdysi už jednodušeji – bez složitého terminologického lešení – vyjádřilo: v tom by bylo třeba udělat trochu pořádek, resp. inventuru.

Triptych N. Muránské je dobrým odborným počinem, jenž ukazuje, jak lze prizmatem několika textů s čechovovským sloganem „stručnost je sestrou talentu“ na rtech, zejména jednoho uměleckého konceptu a dokonce jednoho románu, ukotvit celek nebo příznačnou část celku moderní ruské literatury.

Ivo Pospíšil

⁴ Z. Vargová: Kapitoly zo slovenských kultúrnych kontaktov v prvej polovici 19. storočia. Univerzita Konštantína Filozofa, Nitra 2009. Táz: Židovský fenomén v stredoeurópskych súvislostiach. UKF, Nitra 2011.